

فرهنگ ایرانی و اندیشه یونانی

آثاری از:

پل کراوس، فرانتس روزنتال، عبدالرحمن بدوی،

دیمیتری گوتاس و...

ترجمه:

دکتر سید مهدی حسینی اسفیدواجانی

نسخه

۱۳۹۱

عنوان و نام پدیدآور :	فرهنگ ایرانی و اندیشه یونانی / آناری از پل کراوس... [و دیگران] : ترجمه مهدی حسینی اسفیدواجانی.
مشخصات نشر :	تهران: نشر علم، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری :	۳۷۲ ص.
شابک :	978-964-224-376-1
وضعیت فهرست نویسی :	فبا
یادداشت :	آناری از پل کراوس، فرانتس روزنتال، عبدالرحمن بدوی، دیمیتری گوتاس....
موضوع :	فلسفه یونانی -- تأثیر ایران
موضوع :	فلسفه اسلامی -- تأثیر یونان
موضوع :	تمدن اسلامی -- تأثیر یونان
موضوع :	یونان -- تمدن -- تأثیر ایران
موضوع :	ایران -- تمدن -- تأثیر یونان
شماره ثبت :	کراوس، پل، ۱۹۰۴ - ۱۹۹۲ م.
سازمان اسناد و کتابخانه ملی :	Kraus, Paul
سازمان اسناد و کتابخانه ملی :	حسینی اسفیدواجانی، سیدمهدی، ۱۳۲۸ - مترجم
رده بندی کتب :	DSR ۱۲۰ / ۲۵ ۱۳۹۰
رده بندی دیویی :	۹۵۵/۰۱
شماره کتابشناسی ملی :	۲۹۰۶۸۰۳

کتابخانه

فرهنگ ایرانی و اندیشه یونانی

مقالاتی از: پل کراوس، فرانتس روزنتال، عبدالرحمن بدوی،
دیمیتری گوتاس و...

ترجمه: دکتر سید مهدی حسینی اسفیدواجانی

امور فنی و هنری و طراحی جلد: محسن رزاقی

چاپ اول ۱۳۹۱

تیراژ ۱۱۰۰ نسخه

لیتوگرافی اردلان

چاپ رامین

شابک ۹۷۸-۹۶۴-۲۲۴-۳۷۶-۱

حق چاپ محفوظ است.

مرکز پخش: خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهدای

ژاندارمری، بن بست گرانفر، پلاک ۴ تلفن: ۶۶۴۱۲۳۵۸

فهرست مطالب

۹	درآمد
۱۲	تاریخچه مجادلات روحانیان مسیحی و سنی / سیدنی گریفیت
۵۳	رساله منسوب به فارابی درباره اسامی و القاب برخی اندیشمندان یونان / فرانتس روزنتال
۶۷	ابن مقفع و ترجمه کتابهای منطق ارسطو / بل کراوس
۹۷	زمینه های یونانی و ایرانی دانشنامه نویسی در اسلام / دیمیتری گوتاس
۱۱۹	اندیشه یونانی در نظریه عدالت مسکویه / یاسین محمد
۱۵۵	شرح حال جالینوس در منابع اسلامی / پیتر استار
۱۸۱	مبانی اسلامی و غیراسلامی فلسفه اخلاق معتزله / جورج حورانی
۲۳۷	ابن طفیل و حکمت مشرقی ابن سینا / دیمیتری گوتاس
۲۷۷	منابع یونانی غزالی / عبد الرحمن بدوی
۳۰۵	افلاطون و ارسطو و آموزش موسیقی در یونان باستان / لودا استامو
۳۳۹	نظریه پردازان موسیقی یونان در ترجمه های عربی / هنری جورج فارمر
۳۵۹	فهرست ها

درآمد

بیش از دو هزاره قبل دو سرزمین ایران و یونان خاستگاه تحولات عمده سیاسی و فرهنگی زمانه بودند اما اثرات فرهنگی این دو سرزمین بر یکدیگر توانست بیش از تأثیرات سیاسی آنها دوام یابد. اندیشه یونانی توانست با جذب میراث سایر ملت‌ها از جمله ایرانیان و با همت و قابلیت متفکران آن سرزمین پایه‌های حکمت و دانش را به نحوی استحکام بخشد که اثرات آن بر جوامع بشری پس از گذشت بیش از دو هزاره هنوز هویدا است. اندیشه یونانی تنها از طریق آموزش و کتاب توسعه نیافت بلکه بخشی از این رسالت بر دوش قدرت سیاسی اسکندر و جانشینانش و سپس سلاطین رومی نهاده شد. اما رومیان تنها اقوامی نبودند که اندیشه یونانی به آنان به ارث رسید. سرزمین ایران در دوران ساسانیان هنوز خریدار اندیشه یونانی بود و با ترجمه آثار بزرگان آن سرزمین به زبان پهلوی این مهم را برآورده می‌ساخت. ظهور اسلام و ورود اعراب به سرزمین ایران فرصتی را برای مسلمانان فراهم ساخت تا ایرانیان با رویکردی نوین به میراث یونانیان بنگرند. اعراب در گذشته قادر به بهره‌برداری از علوم یونانی نبودند و بدون زمینه‌های ایرانی پس از ظهور اسلام نیز این فرصت برای آنان حاصل نمی‌شد. نگاه یونانیان به اعراب تفاوت بسیار فاحشی با نگاه آنان به ایرانیان داشت. قدرت و عظمت ایران

و شاه شاهان آن همواره مورد احترام یونانیان بود و ایرانیان نیز قومی بودند که نزد آنان به شجاعت و عشق به حقیقت و راستی شهره بودند. اما ظاهراً اعراب از این گونه تمجیدات نزد یونانیان بی بهره بودند. در یکی از قصه های ایزوپ حکایتی با عنوان هرمس و /عرب آورده شده است. در این حکایت هرمس که خدای حکمت است یک گاری را از دروغ و ناراستی و همه انواع حيله های پلید آکنده می سازد و با آن به سفر می پردازد و به هر قبیله ای که می رسد پاره اندکی از بار خویش را پخش می کند. وقتی هرمس به سرزمین اعراب می رسد گاری اش در راه می شکند و از حرکت می افتد. عرب ها همه بار گاری را غارت می کنند. گویی که آن کالای ارزشمند تزاری است. هرمس از سفر باز می ماند. نتیجه ای که ایزوپ از این داستان می گیرد این است: «چنانکه من خود به تجربه دریافته ام اعراب دروغگو و بیرنگ باز هستند و یک حرف راست و حق از دهان آنان بیرون نمی آید».

با ورود عرب های مسلمان به سرزمین ایران و هم مرز شدن آنان با رومیان تحول عمده ای در دیوانسالاری و علوم اداری روی می دهد. با ترجمه مدارک و اسناد پهلوی به کمک ایرانیان و ترجمه متون یونانی و لاتین با حضور افرادی در دربار امویان و ضرورت فراگیری زبان همسایگان هم مرز امکان آشنایی مسلمانان با اندیشه های ایرانی و یونانی فراهم می گردد. در عین حال گرایش و فعالیت جدی برای ترجمه آثار حکمی و علمی یونانیان در واقع از اوایل دوره عباسی آغاز شد. خاندان های ایرانی نوبختی و برمکی نقش چشمگیری در ترغیب به ترجمه آثار یونانی داشتند. ترجمه آثار علمی از یونانی و سریانی و سانسکریت و پهلوی به زبان عربی فرصتی را برای متفکران ایرانی تبار سرزمین های اسلامی

فراهم کرد تا بتوانند با مطالعه آنها حکمت و دانش های تجربی را با دیدگاه و رویکردی جدید ارائه دهند. اکثر علما و فلاسفه ایرانی و عرب خود به زبان یونانی آشنایی نداشتند و شناخت و فهم این آثار از طریق ترجمه کتب یونانیان به دست مترجمین برجسته ای همچون حنین بن اسحاق و پسرش و دیگر مترجمان مسیحی عرب به زبان عربی حاصل می شد. بنابراین امکان تفاوت برداشت از عبارات همواره وجود داشت. شاید در برخی موارد همین تفاوت در برداشت ها موجب ارائه مطلب و نظر جدیدی از سوی اندیشمندان مسلمان می شد که با اصل یونانی آن نیز همسان نبود. علاوه بر آن حکما و دانشمندان مسلمان خود نیز با استفاده از تعالیم دین اسلام یا بر اساس تجربه شخصی نظرات قابل توجهی متفاوت با نظرات حکمای یونان داشتند. همین تفاسیر حکمای مسلمان به زبان لاتین ترجمه شد و به میراث خواران دیگر علوم یونانی در سبزمین های رومی منتشر گشت. بنابراین ممکن است اندیشه واقعی حکمای یونان که با فرهنگ اسطوره گرای یونانی رشد کرده بودند لزوماً همانی که حکمای اسلام برداشت کرده بودند نباشد. استاد گرانقدرم مرحوم آقا مرتضی مدرس گیلانی که این کتاب به ایشان تقدیم شده است گاهی به مزاح از «آیه الله افلاطون» یاد می کرد. ابن مقفع، ابن سینا، ابن مسکویه، زکریای رازی و حتی غزالی و بسیاری دیگر از حکمای ایران زمین جزو کسانی هستند که مستقیم یا غیر مستقیم از اندیشه های یونانی متأثر گردیدند.

کتابی که اکنون پیش روی خوانندگان عزیز است دربردارنده برخی مقالات این جانب است که تعدادی از آنها قبلاً در مجله /اطلاعات حکمت و معرفت (۷ مقاله) و کیهان /اندیشه (یک مقاله) به چاپ رسیده است. از

دوست عزیز اهل علم و قلم جناب آقای مسعود رضوی سپاسگزاری نمایم که اگر همت و مشورت ایشان نبود این مجموعه به منصفه ظهور نمی رسید. اما از دوست گرامی ام جناب آقای غلامرضا دادخواه که زحمت تدوین و انتخاب و مطالعه مقالات بر دوش ایشان بود بسیار قدردانی می کنم. سپاس خود را از هنرمند با ذوق جناب آقای محسن رزاقی نیز ابراز می نمایم. از جناب آقای علمی مدیر محترم مسئول انتشارات علم که همواره در توسعه دانش و معرفت اهتمام بلیغ داشته اند کمال امتنان را دارم. بی تردید این سخن بدون سپاسگزاری از همسر صبوری که پویندن مسیر سنگلاخ دانش جویی و فعالیت علمی بدون همراهی او امکان پذیر نبود به پایان نمی رسد.

مایلم تاکید نمایم که هرگونه قصور و تقصیری در محتوای مقالات تنها بر عهده این جانب است.

قبا گر حریر است و گر پرنیان • به ناچار حشوش بود در میان
از خوانندگان تقاضا دارم که حشوم را نبوشانند. مایه بسی مسرت
خواهد بود اگر نقد و اشکالی هست حقیر را نیز از آن مطلع نمایند.

سید مهدی حسینی اسفیدواجانی

وین - ۱۳۹۰